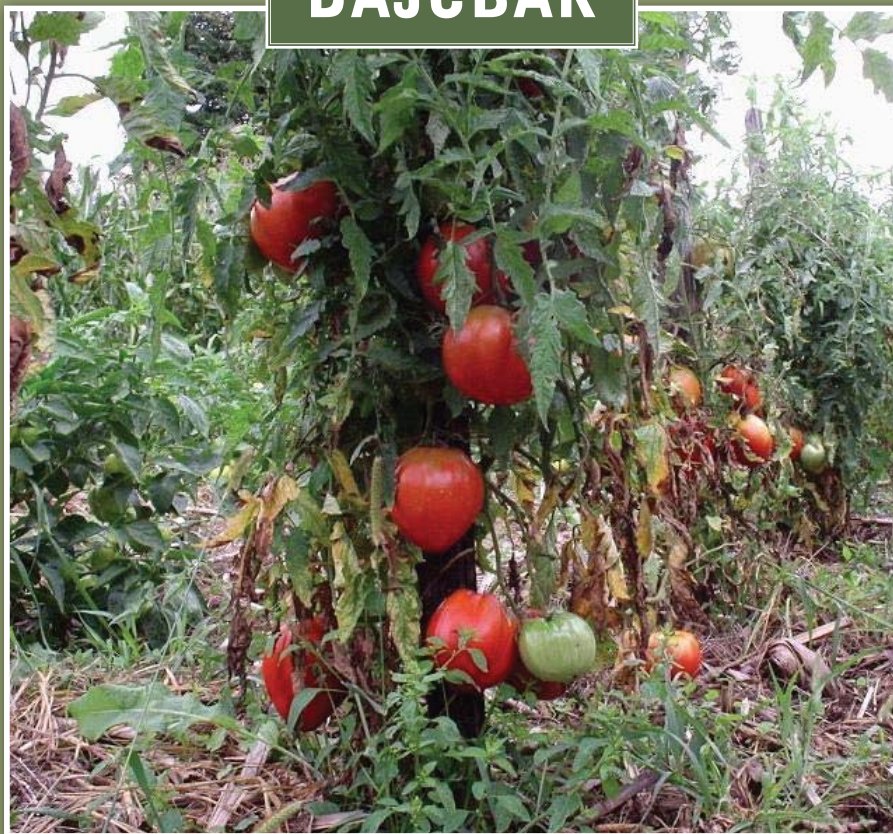

Renata i Zdravko
DAJČBAR

 "Kneja"

**ALTERNATIVNO
POLJODJELSTVO**

[Renata & Zdravko Dajčbar]

ALTERNATIVNO POLJODJELSTVO

renata.dajcbar@bj.t-com.hr

Renata +385 43 232 842

+385 98 730 254

Zdravko +385 98 981 1042

Evo još nešto alternativno. Ni biološko, ni ekološko, ni organsko (a u stvari je sve to), nego *alternativno*. Danas već imate sve alternativno, od medicine pa do, recimo, povijesti koja je bila neposredni povod da ovo nešto, što želimo objaviti, nazovemo alternativnim. Za to postoji ozbiljan razlog. Ne radi se ovdje samo o poljodjelstvu, radi se o nečem mnogo ozbiljnijem. Radi se o novom (alternativnom) načinu gledanja na sve oko sebe, novom načinu razmišljanja, postavljanju novih paradigmi (ne treba trošiti snagu na rušenje starih, one će i same odumrijeti kada ih se prestane hraniti podrškom i kada ostanu bez pristalica tj. kada svijet shvati zabludu). Ima ovdje još nešto alternativno, a nije za odbaciti. To je rekreacija. Danas kada čovjek kaže rekreacija, onda svi imamo sliku nekog sporta, a nikako ne neke svrsishodne aktivnosti koje bi se mogle svrstati čak pod pojam rada. Ako mislite da je fizički rad nešto što bi trebalo izbjegavati i nešto namijenjeno za one koji su se nesposobni snaći, onda bolje da dalje ne gubite vrijeme na čitanje.

Današnja elitna civilizacija - zapadnjačka, sa svojim svetinjama: tržišnom ekonomijom i demokracijom je na silaznom dijelu putanje. Njeno vodstvo je toga i te kako svjesno i pokušava je održati što je duže moguće kako bi bar za sebe održali tlo pod nogama. Oni su u ovim starim uvjetima uspješni, tu jako dobro poznaju teren i znaju sve smicalice kako bi se održavali na vrhu, u kremi. Od njih ne treba očekivati u budućnosti ništa. Oni jednostavno nisu u stanju okrenuti pogled na neku drugu stranu. Već dulje vrijeme panično postavljaju pitanje o održivom razvoju, o nečem što bi im produžilo vijek. Odgovora nema, bar ne onakvog kakav bi njima odgovarao tj. da se ništa ne mijenja. Osnovni princip tržišne ekonomije je vrlo jednostavan i zasnovan je na principu ponude i potražnje i na osnovu toga stalnom rastu proizvodnje. Rast proizvodnje je motor pokretač zapadne civilizacije. Čak ni stagnacija nije dozvoljena, rast jednostavno mora postojati iznad nekog minimalnog postotka ili se sve ruši. Ne treba velike mudrosti da čovjek shvati da rast proizvodnje ne može teći u beskonačnost, dolazi do zasićenja tržišta, nema više potražnje, nema više rasta - panika. Zapadu je trebala potražnja, trebalo je otvoriti nova tržišta, Berlinski zid je morao pasti, Kina je morala popustiti i dozvoliti ulaz zapadnjačkih sistema, negdje su se morali otvoriti ratovi, sve da bi se na bilo koji način pojačala potrošnja odnosno potražnja, da bi motor zapadne civilizacije mogao raditi što većom snagom. U prvi mah je izgledalo da su problemi riješeni na duže vrijeme, da je sada dovoljno ljudi obuhvaćeno tržišnom ekonomijom i da će se nastaviti uzlazna putanja proizvodnje bez ikakvih problema. No, nije ispalo baš sve tako. Da je sve bilo po planu trebale su buknuti investicije, bankari nisu trebali imati problema sa plasmanom novca u razvoj i proizvodnju. Da bi plasirao svoju robu na nova tržišta zapad je morao, a mora to još i danas, kreditirati potrošnju jer siromašni istok može uzeti robu samo na dug.

Plasmani novca i dalje idu u potrošnju, a ne u proizvodnju, novac se potrošnjom ne oploduje već spašava što se spasiti dade, tržišna ekonomija gubi dah. Na istok se uz robu seli i proizvodnja zbog jeftine radne snage. Jeftina i nestručna radna snaga postaje kupac niske platežne moći - javlja se potražnja, a time i proizvodnja jeftine i nekvalitetne robe. Rezultat je poplava svjetskog tržišta nekvalitetnom robom. Kriteriji kvalitete su pali na takav nivo da je pitanje da li se uopće i mogu nazvati kriterijima. Danas se u smislu kriterija postavlja uglavnom pitanje da li se na toj i takvoj robi (proizvodnji) može nešto zaraditi, pa ako može, kakva još pitanja imate? Izvoz tržišne ekonomije na istok je prošao slabo, posljedice se itekako osjećaju i kod izvoznika, cijena rada i socijalna sigurnost stanovništva je pala, ljudi su postali nezadovoljni, zapadna civilizacija je samo na kratko zadržala svoju dominaciju uglavnom zahvaljujući svojoj propagandnoj mašineriji koja je u stanju uvjeriti čovjeka u bilo što.

Što se dogodilo sa "izvozom" rata - državnog terorizma? Uvezen je mali terorizam, onaj fanatičnih skupina, vrlo jednostavno i "tržišno". Očito je da ni jedni ni drugi ne biraju sredstva i smatraju da im je za njihove "odgovore" sve dozvoljeno.

Osim tržišnom ekonomijom zapad se najviše voli hvaliti ljudskim slobodama i "svetom" demokracijom. Što se tiče ljudskih sloboda, zapad ih se još samo može sjećati, jer je bila dovoljna opasnost od terorizma da se donesu zakoni koji ljudske slobode svode na nivo ispod onih koji su donedavno vladali, kao nešto loše, iza "čelične zavjese". Demokracija koju u principu predstavlja višestranačje uspjeli smo upoznati eto i mi, koji smo živjeli u mraku "diktature proletarijata". I eto, upoznali smo je samo kao novu diktaturu – "diktaturu većine". Kome ovo ne djeluje baš uvjerljivo neka pogleda po koju sjednicu sabora.

Koje god područje pogledate, današnja vodeća civilizacija je na zalasku. Velikom broju ljudi nisu prihvatljivi njezini čisto materijalistički pogledi na život, nije prihvatljiva moralna degradacija do koje je dovelo njeno postavljanje osobnih interesa iznad svega. Nije prihvatljivo postavljanje novca kao svetinje i klanjati mu se kao božanstvu. Današnji nivo svijesti čovječanstva nadilazi njena mjerila vrijednosti. Moramo napustiti njene paradigme i pronaći nova rješenja koja će odgovarati današnjem čovjeku. Neće to ići niti lako, niti brzo, i zato treba krenuti odmah, dok još nekako funkcioniramo kao društvo. Živimo u jednom prijelaznom razdoblju kojeg treba iskoristiti za pronalaženje ALTERNATIVNIH rješenja. Ne smijemo dozvoliti da nas krah zapadne civilizacije uhvati nespremne. Jedino ako uspijemo pronaći nova rješenja i razviti ih do nivoa upotrebljivosti možemo očekivati da ćemo bez stresa i tragedija preći u razvoj nove civilizacije čija mjerila vrijednosti budu primjerena svjesnijem čovjeku, čovjeku koji se okrenuo od materijalističkog sljepila i približio se svojoj pravoj prirodi.

Zanimljivo je kako alternativne putove uglavnom ne uspijevaju naći ljudi u području kojim se profesionalno bave nego u području prema kojem imaju neke sklonosti, no nisu strogo usmjereni trenutno važećim paradigmatama. Nemojte od agronomima očekivati da traži alternativna rješenja u poljoprivredi; previše je usmjeren na ono od čega

živi, pa čak i kada bi smogao snage za nekakva vrludanja, društvo bi ga odbacilo "jer to ne donosi očekivanu zaradu, a svi živimo od novca, pa ako tebi nije stalo do tebe, nama je stalo do nas". Isto tako ne treba ništa očekivati niti od političara, za njih ne treba ni obrazloženje, tu ekipu i njihov način funkcioniranja jako dobro svi poznajemo, ako i ima iznimaka utopljeni su u masu.

Sve je na leđima alternativaca – amatera, nestručnjaka, diletanata, naivaca, neznalica, čudaka itd. Ne mogu odoljeti da vam ovdje ne citiram par "sličica" koje su nam ostavili Miloš i Mitar Tarabić. Oni su po svemu sudeći bili jako dobro upućeni u razvoj čovječanstva i njegove stranputice. Citati su iz knjige Zdravka Cikuše "KREMANSKA PROROČANSTVA" nakladnika "Stari grad" Zagreb 1999. Ako ovu knjigu niste pročitali nemojte dugo čekati. Evo nekih poruka koje se odnose na naše vrijeme:

- *Cijelim svijetom vladaće neka boleščina te niko umjeti neće da joj rane izvida. Svi će kazivati ja znadem, ja znadem, jerbo sam učen i naučen, a niko ništa znati neće.*
- *Lutaće ljudi sa mislima okolo i naokolo, a nikako neće moći da nađu pravi lijek, a on će božjom pomoću biti svuđe oko njih i u njima samima.*
- *Bušiče ljudi bunare u zemlji i iz njija vaditi zlato koje će sve okretati te im davati svjetlost, hitrinu i snagu, a zemlja će tugom proplakati, jer će na njojzi samoj biti mlogo više zlata i svjetlosti no u utrobi njenoj. Boljeće je rane od tihj rupetina.*
- *Umjesto da kose i plaste, ljudi će kopati svuđe, đe treba i đe ne treba, a te će sile biti svuđe oko njih, samo što neće umjeti da zbori i da im kazuje: "Daj, uzmite me, zar ne vidite da sam tuj svuđe oko vas."*
- *I kod naske će biti ko u čitavom svijetu. Ljudi će omrznuti vazduh i ovaj božji dah i svu božju ljepotu pa će bježati u smrad. Niko ih neće tamo goniti nego će oni to sami, od svoje volje činjeti.*

Ovdje u ovijem našim Kremnima, mloge će njive zalivađene biti, a mloga ognjišta ugašena pa će oni što su otišli jopet vamo dolaziti da se liječe, da se nadišu vazduha i da ozdrave. (završen citat)

Nemojmo se zavaravati i zatvarati oči pred onim što se događa. Valjda je sad već svima pomalo jasno da smo poremetili ravnotežu u prirodi. Počelo je ono o čemu su davno pričali ljudi koji su "vidjeli" dalje od običnih smrtnika. Tako su vidjeli i Tarabići. I bili su u pravu!

Globalnim zagrijavanjem krenule su prirodne katastrofe. Barem je to ove zime očito. Što će se dogoditi ako i nas stigne neka nepredviđena i za naše podneblje neuobičajena katastrofa?

Što ako ćemo biti prisiljeni da se, bar na neko vrijeme, moramo brinuti za vlastito preživljavanje? Ako će u gradu život biti nemoguć dok se stanje ne sanira? Što ćemo?

Hoćemo li moći u teglama uzgajati povrće? Treba na vrijeme osigurati rezervni položaj!

No, kako ćemo preživjeti i na tom rezervnom položaju ako ne znamo sami uzgojiti biljke, prepoznati ljekovite trave koje nam mogu pomoći kod bolesti, kako prepoznati jestive gljive? Čime ćemo kopati, kositi travu i sl. ako smo sve staro oruđe zamijenili novim, koje ne radi akonema nafte i benzina? Dopustili smo da umijeće života naših predaka padne u zaborav kao da nam višenikada neće biti potrebno!

Imamo li svojeg sjemena koje ćemo zasijati, zlu ne trebalo?

Zvuče li ove rečenice katastrofično ili možda, sada sagledavajući situaciju, realno?

Zapitajte se, jesam li sposoban preživjeti godinu dana bez struje, nafte, telefona, plina i svih ostalih pogodnosti na koje smo navikli?

Što ćemo jesti ako na tržnicama više ne bude kumica koje prodaju hranu? Jer ono što one imaju, treba njima da prehrane sebe i svoje obitelji.

Gospodin Janez Drnovšek u svojoj knjizi "Misli o životu i osvješćivanju" također se dotiče ove teme.

Ovdje citiramo nekoliko rečenica iz njegove knjige:

"Evo plana za naš rezervni svijet. Sve što trebamo je potražiti ga i urediti, to će nam pomoći i već nas na ovome svijetu opskrbiti energijom. Takav projekt nije jednostavan. Ali, ako uistinu želimo ostvariti taj cilj, ostvarit ćemo ga.... Brojni ljudi su se već prihvatili toga posla. Čovječanstvo postaje osviješteno. A sad, ako smo doli već tako daleko, učinimo još korak naprijed. Naš drugi dom u prirodi, na selu, ne bi trebao biti tek odmaralište za gradske razmaženike. Osposobimo ga tako da nam može poslužiti za preživljavanje, a u istom smislu osposobimo i sebe. Dolazi vrijeme kad će toplina i hrana postati i te kako važni. Provjerimo kako stvari stoje s vodom, odakle izvire i kakva je...."

Pripreмимо si također i zalihu staroga seljačkog oruđa. Mehanizacija je u redu, međutim, ako iznenada ponestane nafte, ona nam neće biti baš od nikakve pomoći. U tom slučaju bi nam čak i obično kljuse dobro došlo. Kao i kakva krava ili koza, ali ne zbog mesa, već zbog mlijeka.

Doista možemo mnogo toga pripremiti kako bismo si osigurali jedan takav rezervni svijet. Još ćemo morati mnogo učiti, mnogo toga učiniti u vremenu koje imamo na raspolaganju. U roku od nekoliko godina možemo se dosta dobro osposobiti ako umjesto zurenja u televizijske sapunice ili slušanja tupoglavih političara, svoje vrijeme radije iskoristimo za ozbiljne pripreme.

Potražimo svoj kutak. Postavimo ili popravimo kakvu kućicu. Pripreмимо si sav potreban alat.

Naučimo osnovne stvari koje nam mogu biti od koristi za životnu neovisnost. Treba samo početi, a onda će nam sve ići lakše. Možda nam se čak i sviđi. Na kraju možda čak i priznamo da je takav život bolji pa makar bio samo rezerva. Za sada...."

Osvijestimo činjenicu u kakvom svijetu živimo. Postanimo svjesni njegovih ograničenja. Ne zavaravajmo se uljuljani u lažan osjećaj da nam se ništa ne može dogoditi.

Slijedimo svoju intuiciju. Ona nas već danas upozorava da tako više ne možemo dugo. Jedino iluzije ovoga svijeta mogu uspavati našu intuiciju, a zatim je nadglasati. Međutim, buđenje može biti grubo. Vrlo grubo." (završen citat iz misli 42. dana)

Nas dvoje "čudaka" smo do tog zaključka došli već prije nekoliko godina. Možda su nam čitanje knjiga na tu temu, apokaliptični filmovi i slične stvari otvorili oči. Možda boravak u prirodi, promatranje i zapažanje onog što je Bog stvorio pokreće jedan kotačić koji onda otvara vidike, spoznajete neke stvari kojih do tada niste bili svjesni. Počinjete se buditi, vidite svijet oko sebe drugačije, realno! Shvaćate da nešto trebate poduzeti, ali nažalost ne možete promijeniti svijet preko noći. Ljudi vaša razmišljanja ne shvaćaju ozbiljno, misle da ste u nekoj "fazi" svog života i da će to proći kad se uvjerite da ste u krivu, i da ne možete živjeti kao što su živjeli vaši preci, sad u eri uspona civilizacije.

E, mi smo živjeli, i bez struje i bez vodovoda, sami smo gradili našu malu kućicu u prirodi, sami smo stvorili svoj vrt, voćnjak i vinograd, onako kako nama odgovara. Dokazali smo da je moguće dobiti zdravu hranu bez upotrebe mehanizacije, imati vinograd bez kopanja, prskanja i srušili teoriju da je vinogradu potreban sluga. Plodovi iz našeg vrta su krupni i sočni i ima ih u izobilju i bez umjetnog gnojiva, naša šuma raste na padinama Bilogore, sami smo je zasadili.

Mislím da smo osigurali " rezervni položaj". To je sada utočište u koje bježimo vikendom, tamo nalazimo mir i zadovoljstvo. S ničim se ne može usporediti zadovoljstvo kad nakon završenog posla tog dana, sjedimo na našoj terasi. Nakon ukusne večere i čaše dobrog, domaćeg vina , uživamo u pjesmi ptica i cvrčaka, razgovaramo ili čitamo. U jutro nas bude ptice, kava ljepše miriše, a zelenilo oko vas daje vam snagu za nove napore, priroda vas zove da postanete dio nje.

Slijedi priča o tom povratku, barem za vikend, da se nadišemo zraka, da ozdravimo ili možda još bolje, da ne obolimo u urbanim sredinama i ovoj suludoj trci koja na nas djeluje loše i na fizičkom i na duševnom nivou. Ispričati ćemo vam priču o tome kako mi (mi = braćni par) provodimo vikende i kakvom se rekreacijom bavimo. Priлично smo zadovoljni onim što smo postigli ili bolje rečeno onim što smo naučili za ovih nekoliko godina o "trostrukom V", vinogradu, vrtu i voćnjaku.

→ KAKO JE SVE POČELO

Počelo je s vinogradom. Kupili smo tradicionalno održavani vinograd i komadić zemlje (pašnjaka) na kojem je trebalo posaditi voće i jedan dio pretvoriti u oranicu. Nekakva klijetnica sa vinogradom je u stvari tradicionalni oblik rekreacije u ovom našem bilogorskom kraju. Tehnologija zadržavanja vinograda je obiteljsko naslijeđe i tu nije bilo nikakvih dilema. Bilo je doduše pokušaja osuvremenjavanja košnje, no svi su pali u vodu i o tome ćemo detaljnije kasnije.

Sa voćnjakom također nije bilo upitno što ćemo i kako ćemo, pošto se radi o ekstenzivnom uzgoju voćaka i bez suvremenih agrotehničkih mjera, dolazio je u obzir samo solidan razmak i opet trava.

Oranica je trebala poslužiti za uzgoj kukuruza, graha i krumpira za vlastite potrebe (klasičnom opće poznatom tehnologijom – oranjem i prskanjem). Pošto smo uz ovu zemlju imali još i vrt uz kuću pojavila se potreba za mehanizacijom. Najprije motokultivator pa hrpa priključaka za sve i svašta, i na kraju traktor (naravno stari).

Da bi vam bila jasnija situacija, bio je to kraj osamdesetih godina i početak devedesetih, vrijeme vrlo teško i trebalo je preživljavati. Pojavila se ideja kako bi sada, pošto već imamo neke tehnološke mogućnosti u poljoprivrednoj proizvodnji, mogli proizvesti nešto i za tržište. Jedino što je dolazilo u obzir bila je proizvodnja povrća i prodaja na gradskoj tržnici. Zakupili smo još komadić zemlje u susjedstvu i krenuli po najsuvremenijim agrotehničkim mjerama, a da bi se to isplatilo treba dobiti visoki prinos i krupne plodove bez ikakvih vizualnih nedostataka, jer se jedino takvi mogu prodati na "placu". Pojava kojekakvih biljnih bolesti ili štetnih insekata nije dolazila u obzir jer bi značailafnancijski debakl. U ovakvoj situaciji ne smijete povremeno prigledavati biljke i intervenirati kemijskim preparatom ako vidite da se pojavljuju neki problemi (bolesti i štetnici) jer je to uglavnom već kasno, imate garantiranu štetu, a to si ne smijete dopustiti. Tretmani se zato rade preventivno. Zna se za sve biljke u kojoj fazi rasta i u kojim vremenskim uvjetima je moguća pojava bolesti, te kojim preparatima treba djelovati. Treba samo pažljivo slušati savjete agronoma u poljoprivrednoj ljekarni (ovo ljekarni bi trebalo značiti da se tu nalaze lijekovi, iako su sva pa-

kiranja označena znakovima otrova i razlikuju se međusobno samo po kategoriji otrovnosti) i čitati upute koje dobijete uz preparat, paziti na karencu (vrijeme od početka tretmana – prskanja, pa do vremena kada plod te biljke prestaje biti otrovan za čovjeka) i rok upotrebe. Osim upute za korištenje preparata postoji i uputa kako postupati sa preostalim dijelom preparata koji niste potrošili i ambalažom. **Tek kada ovo pročitate dobijete bolju sliku o tom sa čime ste poprskali svoje biljke i što ćete kasnije jesti. Sjećam se upute jednog novog preparata u kojoj se hvalila učinkovitost time, što kod tretiranja sa ovim novim sredstvom, nije potrebno jako paziti da bude poprskan baš svaki list, jer ovaj preparat ulazi u biljku (biljka ga upije) i kroz nju stigne u sve dijelove. Prekrasno! Da, prekrasno sve dok vam plod te biljke ne dođe na stol. Ako se za stolom sjetite onog super sredstva i shvatite da je širenjem kroz biljku, sredstvo sigurno ušlo i u plod, želimo vam dobar tek.**

Što se događa sa zemljom u kojoj rastu te biljke? Nemilosrdno je natapamo tim otrovima!

Prisjetite se samo traktora koji vuku ogromne spremnike, pune vode, pomiješane sa preparatima za zaštitu bilja, dolaze na polje i dobro sve poprskaju. Naši seljaci znaju reći da kukuruz "raste tak lepo kak da je posađen na betonu." Isto se tako tretiraju i sve povrtlarske kulture i voće. Ako je vrijeme kroz godinu bilo dobro, kažu da su morali prskati (npr. jabuke) samo sedam puta!

Sve to naša zemlja upija i trpi, a o tome da to za petnaestak dana postaje bezopasno, je priča za one koji ne žele priznati ni sebi ni drugima, da lažu. Uništavamo život u zemlji koji je tu upravo zato, što zemlja treba biti živa. Ta mala i malo veća stvorenja su tu, jer su Bogom dana, imaju svoju svrhu postojanja. Godinama su živjela u harmoniji sa čovjekom dok se netko nije sjetio da ih treba uništiti jer bi se moglo desiti da nam pojedju nekoliko biljaka u vrtu ili naprosto, jer se nekome gadi vidjeti gusjenicu, glistu ili pauka.

Borimo se za velike prinose, a i dalje ljudi umiru od gladi; ako cijena krumpira za čips nije dovoljno visoka, proizvođači će ga radije baciti nego prodati, kamoli nekome pokloniti. Možda je to i dobro, jer je veliko pitanje kakav bi rezultat pokazala anali-

za tog krumpira s obzirom na način uzgoja. Možda je postotak otrova u njemu takav da je opasan za zdravlje? Da li bi to netko priznao?

Vinogradari u principu prskaju svoje vinograde poslije svake iole ozbiljnije kiše, jer kiša ispire sa lista ona sredstva koja su se zasušila kod zadnjeg prskanja. Ako kišno razdoblje potraje, pa se ne može baš odmah obnoviti zaštita, loza je u velikoj opasnosti. Zato vinogradari vole uz svoja sredstva za prskanje dodavati i specijalne dodatke koji upravo imaju tu ulogu da spriječe ispiranje sredstva za prskanje i tako produžuje njegovo djelovanje. Sjećam se jednog vinogradara početnika koji je bio jako oduševljen tim novim dostignućima kemijske industrije, sve dok mu nisu prvi grozdovi dozorili i dok nije sav ponosan doveo djecu na grožđe. Ubrao je najljepše grozdove i pokušao ih oprati. Naravno da nije išlo, pa upravo je protiv toga upotrijebio najnovija kemijska sredstva! Da li da to da djeci jesti, ili da im pokuša nekako objasniti, da ovo prekrasno grožđe koje je uzgojio, u stvari nije baš jestivo.

Povrtlarstvo, kakvim smo se mi pokušali baviti - raznolika proizvodnja za maloprodaju na tržnici ima jednu zanimljivu karakteristiku što se tiče kemijskih preparata. Ukupni broj potrebnih preparata = broj vrsta povrća koje uzgajate x broj bolesti i štetnika koji mogu ugroziti pojedinu vrstu. Doduše nisu sve vrste jednake, ali u prosjeku ćete dobiti prilično točan rezultat, jer i preparati koji prekrivaju šire područje su više izuzetak nego pravilo.

U podrumu smo imali jedan stari ormar koji smo koristili kao priručno skladište za "lijekove" za naše biljke. Pohrana je bila na hladnom i tamnom mjestu i van dohvata djece, kako i treba biti. Do kraja sezone smo ga skoro napunili.

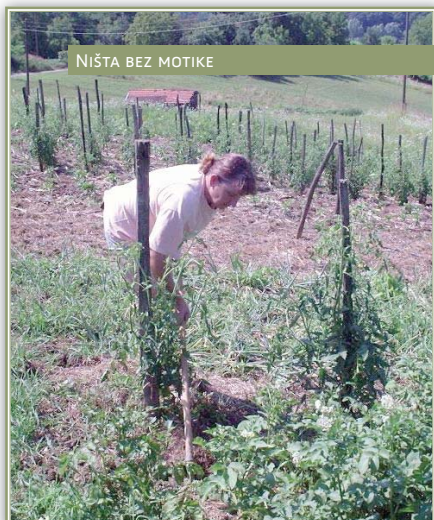
Pa dobro što mi to radimo? Jednostavno nam je "pu-kao film". Ovako se dalje nije moglo. Mi, kao proizvođači nismo više vjerovali da su naši proizvodi potpuno bezopasni, iako smo radili sve po propisima i koristili sredstva koja su bila legalno na tržištu. Znamo da su se neka sredstva koristila u zaštiti bilja godinama i to sve dok nisu proglašena opasnim i zabranjena.

Odlučili smo da nešto moramo poduzeti i da više nećemo koristiti ove "lijekove" u proizvodnji povrća. Što i kako ćemo, još nismo znali, no po starom više nećemo. To je bilo sigurno.

Proizvodnja za "plac" je otpala jer nam je odmah bilo jasno da svako odustajanje od uporabe kemij-

skih sredstava (npr. herbicida) povećava troškove proizvodnje (okapanje je puno skuplje), a na tržištu je konkurencija nemilosrdna i cijena je najvažniji, ako ne i jedini kriterij. U jednoj televizijskoj debati o zdravoj hrani postavili su pitanje inspektoru kakva je situacija na tržištu i da li je hrana koja se nalazi na tržištu zdrava. Odgovor je bio vrlo edukativan i glasio je otprilike ovako: "Da nije zdrava ne bi se ni smjela nalaziti na tržištu, tako da što se toga tiče, možemo biti bez brige." Prekrasno! Osim što smo odustali od proizvodnje za druge, odlučili smo i smanjiti kupovinu povrća na tržištu na minimum. Nakon ovog iskustva sa proizvodnjom znali smo prilično točno kako su proizvedene biljke i plodovi koji se nalaze na tržištu.

Počeli smo tražiti alternativno rješenje uzgoja biljaka. Knjižnica se pokazala kao dobar izvor informacija. **Između ostalog naletjeli smo na knjigu jedne američke autorice pod naslovom "Vrt bez motike" koja je govorila o praktičnim iskustvima sa nastiranjem (prekrivanjem) vrta sijenom.** Odmah da vas upozorim da bi vas ovo štivo moglo odvesti u malu zabludu, jer nema vrta bez motike. Skoro bez svega drugog može, ali bez motike ne. U knjizi je opisano kako nije potrebno ništa drugo nego stalno na zemlju stavljati sijenom. Ako se negdje pojavi korov, vi ga samo prekrijete sijenom. Moramo priznati da ovo na većinu korova djeluje, ali ne djeluje na slak i na piriku a to nisu nimalo bezazlene biljke, kada se jednom udomaće u vrtu vrlo ih se je teško riješiti.

Vrt bez motike posjeduju samo prekupci koji za sitne novce kupuju na tržnici povrće od ljudi koji im ga prodaju čim dođu na plac ili na tržnici "na veliko". Preprodaju ga ponosno, kasnije na svom štandu, kao da su ga oni sami uzgojili. Pokušajte pitati nekog od njih odakle je mladi krumpir koji prodaju. Meni su najčešće odgovarali da ne znaju, ili su odgovori bili vješto sročena laž koju odmah prepoznate.

Ova knjiga je bila dovoljna da nam skrene pažnju na tehnologiju u kojoj nismo bili početnici i koju smo godinama koristili u vinogradu. Donesena je odluka. Krećemo sa nastiranjem vrta, a kemija više nema pristup niti u vrt, niti u vinograd, niti u voćnjak. Kroz idućih nekoliko godina uspjeli smo riješiti većinu problema na koje smo nailazili i doći do par osnovnih pravila kojih se treba pridržavati da bi proces funkcionirao u jednom zatvorenom ciklusu u kojem se ništa ne gubi, već je situacija iz godine u godinu sve povoljnija. Uz stalnu proizvodnju humusa "na licu mjesta" ("na licu mjesta" znači da ne proizvodite humus na nekoj hrpi komposta i naknadno unosite u vrt, već ga proizvodite tamo gdje se i troši) plodnost zemlje i njegova struktura se stalno poboljšavaju. Proces je neiscrpan dok god je sunca i biljaka sa svojom fotosintezom.

Biljke su zaista nešto prekrasno, koriste se sunčevom energijom koja im stalno dotiče, vodu iz tla i zrak da bi proizvodele nešto što im je zadano njihovom genetikom. Ovdje je važno reći da pomoću korijena biljke iz zemlje osim vode izvlače i minerale i hranjive sastojke ako ih u tlu mogu naći. Ako u tlu nema ničeg osim vlage biljka je u stanju uz pomoć sunčeve energije i zraka sintetizirati sve što joj je potrebno za život. Jasno je da ako mora svu svoju snagu trošiti na čisto preživljavanje, neće moći stvoriti bujno tijelo, debeli korijen, krupne gomolje, mesnate listove, krupne plodove itd. Da bi biljka stvorila bujnu vegetaciju i obilje plodova, moramo je rasteretiti od borbe za preživljavanje i to je naša osnovna uloga kao povrtlara. Nema boljeg izvora hranjiva za biljku od humusa koji je nastao djelovanjem mikroorganizama na biomasu (tijela nekih drugih biljaka). Osim osiguranja sastava tla i njegove strukture (oba problema rješava prekrivanje zemlje sijenom) moramo biljkama osigurati životni prostor da se ne moraju boriti sa konkurencijom (i ovdje je konkurencija ubitačna za organizam kao i u ljudskom društvu). Problem konkurencije se rješava dovoljnim razmakom među biljkama i motikom protiv

biljaka koje ne želimo uzgajati u vrtu (neki ih nazivaju korovima pa ćemo tako i mi).

Nama te biljke služe kao gnojivo i zaštita protiv isušivanja tla ljeti, a neke su od davnina poznate kao ljekovite (kamilica, preslica, kopriava, stolisnik, trputac, pirika itd.) pa se u tu svrhu mogu i koristiti, ako niste zagadili zemlju na kojoj rastu. Naše povrće ne raste "na betonu", najčešće je predmet razgovora i upitnih pogleda susjeda, ali i oaza u koju su dobro došla živa bića, stanovnici zemlje i zraka, kojima je ovo životni prostor kao i nama. Stvoreni smo da živimo zajedno jer za to očito ima razloga, kad to shvatimo i prestanemo ih gledati kao štetočine, već kao borce za vlastiti opstanak, ponovo će zamirisati livade i polja, a zemlja koja nas hrani će ostati živa. Možda još nije kasno!

→ UZGOJ POVRĆA

Da biste u proljeće mogli krenuti saditi i sijati u svom povrtnjaku morate ga za to prethodno pripremiti. Umjesto dubokog oranja u jesen, nabavite dovoljnu količinu sijena i pokrijte zemlju kao pokrivačem "da joj ne bude hladno". Kad dođu zima i mraz pod tim pokrovom naći će utočište životinje i mikroorganizmi koje ne spavaju zimski san. Naprotiv, one će vrijedno raditi dok vi odmarate i čekate dolazak proljeća. Rovati će i bušiti u potrazi za hranom, prerađivati biljne ostatke i pripremati vaš povrtnjak za uzgoj novih biljaka. Donji sloj sijena će se lagano pod djelovanjem mikroorganizama pretvarati u humus i bit će uskoro hrana za vaše biljke, a gornji sloj sijena će uglavnom ostati suh i očuvati će se, ne samo do proljeća, već i puno dulje. Štitit će tlo od suše i od naglog rasta trave.

U proljeće ćete se iznenaditi koliko je zemlja rahla i podatna, ne treba vam više štijača ili motokultivator da bi pripremili gredicu. Jednostavno odgrnite sijeno samo toliko da napravite uske redove u koje ćete sijati ili saditi.

Ako imate oštru štijaču (ako ste je dobro poklepali i nabrusili) možete njome prosjeći sloj sijena i nakon toga proširiti procijep. Kad ste napravili red, lagano ga nakopajte malom motikom (npr. duhanskom) ili napravite jarak u koji ćete posijati sjeme. Zagrmite jarak i posao je gotov. Najjednostavnije je u stvari nakopati zemlju, razrahliti je prikladnim alatom, po njoj ravnomjerno posijete sjeme a zatim upotrebom istog alata (za rahljenje) umiješajte sjeme u zemlju. Sjeme je puno sitnije od granulata razrahljene zemlje pa će lako propasti u zemlju i zato treba paziti da kod nakopavanja zemlje ne idemo preduboko. Idealno bi bilo da sjeme propadne skroz do dna nakopane zemlje jer će na taj način primati vlagu iz dubljih

OVAKO IZGLEDJA VRT PREKRIVEN SIJENOM U JESEN

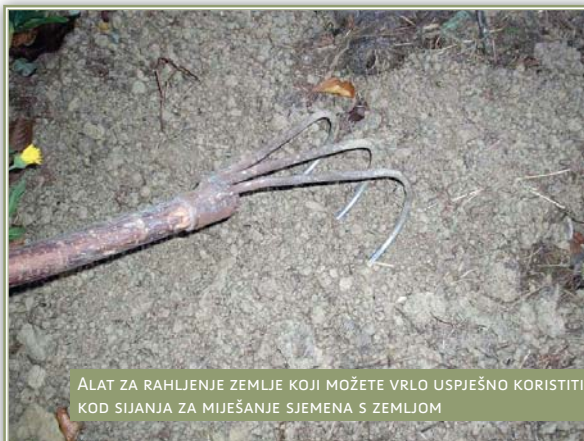

U OVE REDOVE JE POSADEN LUK

slojeva, a razrahljena zemlja iznad njega štitiće ga od isušivanja (rahljenjem prekidate kapilare kojima putuje vlaga). Isto tako u tu nakopanu traku zemlje možete utisnuti lučice crvenog luka ili češnje češnjaka.

Za presadnice je dovoljno u sijenu načiniti otvor, u tom otvoru treba nakopati zemlju samo onoliko da u nju možemo posaditi biljku. Ostala zemlja ostaje pokrivena sijenom.

Za krumpir, kukuruz i grah koristimo specijalnu sadilicu napravljenu od dvije štijače. Ako niste nikada vidjeli kako sadnja u zemlju pokrivenu sijenom izgleda, teško ćete si predočiti tu situaciju pa smo vam pripremili par slika.

Veliku motiku (lijevo) koristimo najčešće kada nam na većoj površini na kojoj nismo ništa posadili izbiju nepoželjne biljke. Ovdje treba naglasiti da se nikada ne kopa tako da se okreće zemlja. Biljke se samo podsijecaju tako da zemlja ostaje u položaju kako je i bila i dalje pokrivena sijenom koje je još preostalo. Trebalo bi sačuvati sijeno na zemlji koliko je to god dugo moguće. Srednja motika (duhanska) koristi se za nakopavanje zemlje kod sadnje i za okopavanje biljaka.

Kod okopavanja opet vrijedi pravilo podsijecanja trave, da bi sijeno i dalje ostalo što više na površini zemlje.

Treća motika služi samo za okopavanje i to kod najsitnijih biljaka jer je malena, lagana i s njom se može doći sasvim uz biljku. Sve motike moraju biti oštre (poklepane i nabrušene).

Štihaču lijevo koristimo za vadenje korijena odnosno gomolja (mrkva, peršun, hren, krumpir itd), a ovu desno kod sadnje odnosno presađivanja voćaka i vinove loze ili prosijecanje sijena kako je to spomenuto kod sijanja. Ova desno mora biti dobro poklepana i oštra.

Ovo su specijalno pripremljene (spojene) dvije štihače za sadnju krumpira, kukuruza i graha.

Kako to funkcionira vidjeti će se na sljedećim slikama.

SPECIJALNO PRIPREMLJENE
(SPOJENE) DVIJE ŠTIHAČE

ŽAMAH TREBA ODMJERITI PREMA
TVRDOĆI ZEMLJE I KOLIKO DU-
BOKO NEŠTO ŽELIMO POSADITI

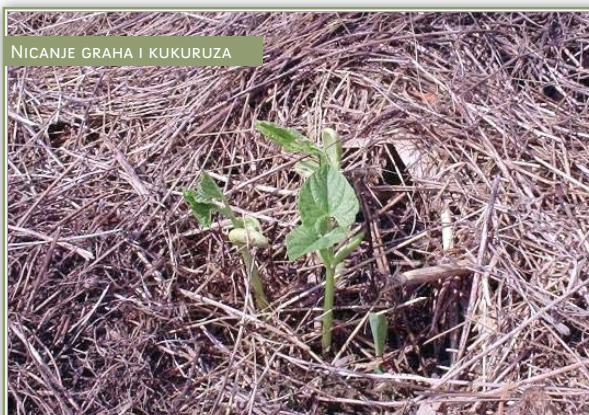

KADA SMO ZABILI ŠTIHAČE, SPO-
JIMO DRŽALICE DA BI U ZEMLJI
PROŠIRILI RUPU

Sada je najbolje uzeti malu motiku i pomoću nje zagrnuti sjeme tako da ostane otvor u sijenu kroz koji će niknuti biljka. Bitno je da iznad posijanog sjemena nema većeg grumena zemlje koji bi sprečavao izlazak biljke.

Vrlo brzo nakon sadnje dolazi do nicanja, kako to izgleda u našem slučaju bolje je prikazati slikom jer je rječitija od samih riječi.

Uvijek se kod sadnje u rupu ubacuje više biljaka, pa ako ih nikne previše, lako se kod okopavanja (podsjecanja trave) prorijede. U principu se okopavanje obavlja 2 puta. Prvi puta kada pretpostavimo da su nikle sve biljke "koje misle niknuti" kako ne bi oštetili one koje su tek u fazi izlaska i naravno, ako oko njih ima trave. Treba svakako naglasiti da kod ovakve metode sadnje uvjeti za nicanje nisu za sve sjemenke ujednačeni, tako da će nicanje biti vrlo neravnomjerno. Isto tako kod zemlje pokrivene sijenom nećete u proljeće imati brzo zagrijavanje tla i bolje je ne pokušavati dobiti biljke među prvima u susjedstvu. Bolje je malo pričekati i dati zemlji vremena da se zagrije. Prednost ove metode dolazi do izražaja kada se biljke u nepokrivenim tlima počinju boriti sa nedostatkom vlage. Drugo okapanje obavljam kada procijenimo da ga možda idući vikend više nećemo moći obaviti jer će biljke toliko narasti da bi ih kod okapanja oštetili (npr. grah pusti "bičeve" i spoji se sa onim iz susjednog reda). Dakle zadnje okapanje obavimo što kasnije jer više nećemo imati mogućnosti za baratanje motikom, ostaje nam jedino mogućnost da iščupamo pokoju biljku koja je baš pretjerala.

Ovo drugo, odnosno vjerojatno i zadnje okapanje koristimo i za konačnu proredu. Na sljedećoj slici se vidi kukuruz i grah u fazi kada je sa okapanjem gotovo. Sljedeća faza je ovdje berba pečenjaka. Kada se radi o konzumiranju bilo pečenjaka bilo zrele kukuruze preko kukuruznog brašna i žganaca, moramo reći da smo uspjeli doći do starinske sorte kukuruza – "osmoredca" i to crvenog i žutog, koji se pokazao kao vrlo ukusan, a možemo biti sigurni da nije doživio genetske manipulacije. Ovdje, kod spominjanja dviju sorti kukuruza (doduše ove se razlikuju samo po boji), dobro bi bilo napomenuti da bi kod njihove sadnje trebalo nastojati između njih ostaviti što veći razmak kako ne bi dolazilo do križanja. Ako sadite na jednom polju nećete moći u potpunosti izbjeći međusobno djelovanje, ali nećete moći ni izbjeći djelovanje susjedovih kukuruza koji su tko zna kakve sorte. Zato je bit-

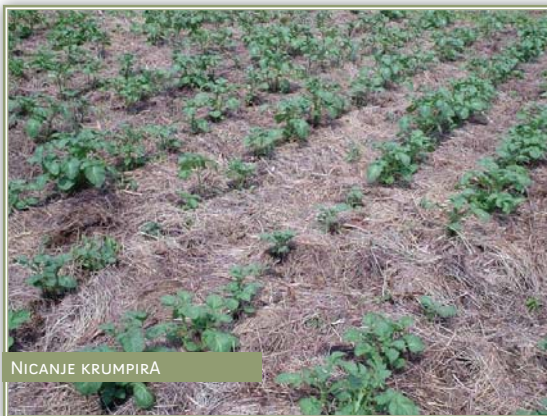

no da budete pažljivi kada birate klipove sa kojih ćete odabrati zrna za sljedeću sjetvu. Morate pažljivo odabrati tipične primjerke po svim detaljima i tako obaviti "umjetni odabir". Ako izostane ova aktivnost kroz par godina ćete imati smu jednu sortu koja će biti negdje između one početne dvije. Neke biljke su na ovo miješanje osjetljive više, a neke manje. Tikvice spadaju među najosjetljivije, a mi sadimo one dugačke za kuhanje i prženje te "golice", iz kojih koristimo samo sjemenke.

Ovo "golice" znači da sjemenke nemaju onu vanjsku ljusku koju treba skidati kod konzumacije.

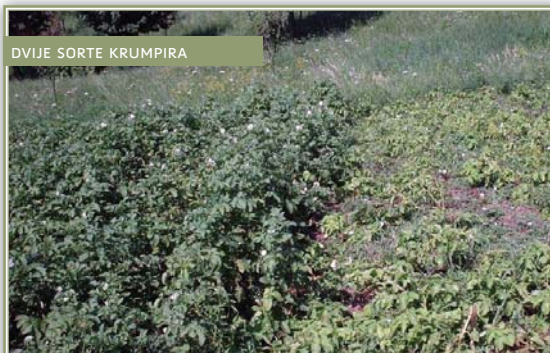
NICANJE TIKVICA: Radi se o sadnji u kućice, kada malo ojačaju obavij se proreda tako da ostanu 3 do 4 komada u jednoj kućici.

NICANJE KRUMPIRA: Vide se dosta uspjeti redovi što nije baš uvijek slučaj. Jedino pomagalo koje koristimo je da na početak i kraj reda zabijemo kolac i onda nam on kod izrade rupa i sadnje služi kao orijentir prema kojem sadimo. Ovdje se također vidi neravnomjerno nicanje. Ništa ne brinite, sve će biti u redu. Što se tiče krumpira kod njega su glavni problem insekti. Zlatice ga jednostavno obožavaju i luduju za njim i to ne bi bilo tako strašno kada se ne bi tako brzo razmnožavale. Ako ih redovito ne skupljamo (i stare i mlade) začas će uništiti lišće i možemo se pozdraviti sa urodom. Lijepo vrijeme jako pogoduje njihovom razmnožavanju i u vrijeme njihove najveće najezde nije dovoljno dolaziti i skupljati ih samo vikendom već i jedan dan sredinom tjedna.

namirnica i omogućio je brojčani rast stanovništva. Problem je nastao kada je krumpir zahvatio neka bolest i nije više mogao poslužiti kao hranitelj. To je značilo glad za narod. Svi pokušaji da se nađe neko rješenje i krumpir spasi od bolesti bili su bezuspješni. Nakon nekoliko godina krumpir je "sam" našao rješenje protiv bolesti i nastavio dalje hraniti čovječanstvo. Ako danas želite dobar prinos krumpira, trebate kupiti sjemenski krumpir u sjemenari.

Taj krumpir su proizveli proizvođači sjemenskog krumpira. Kupovinom na tržnici dobivate neku kasniju reprodukciju (tko zna koju po redu). Što smo otišli dalje u generacijama, to smo dobili karakteristike udaljenije od onih kod prvih reprodukcija (radi se o hibridima, a kod njih pozitivan efekt križanja tijekom ge-

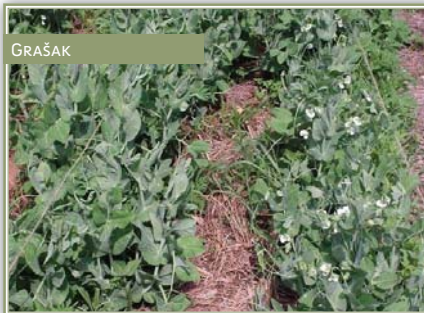

DVIJE SORTE KRUMPIRA: Desno je ranija (već se pomalo može vaditi i trošiti), a lijevo kasnija sorta.

Kod krumpira nema nikakvih problema sa križanjem sorti jer ne sadimo sjeme već gomolj. Ove današnje sorte krumpira čak niti ne uspijevaju donijeti plod koji bi se dalje koristio za sadnju. Krumpir doduše cvate, ali cvijet otpada. Oni koji se bave kreiranjem sorti kažu da je krumpir dosta sklon devijacijama i da je moguće dobiti sorte sa vrlo različitim karakteristikama. Inače, kada je krumpir donesen iz Amerike naišao je na najbolji prijem u Irskoj. Pošto je jako hranjiv i nije ga problem uzgojiti postao je glavna prehrambena

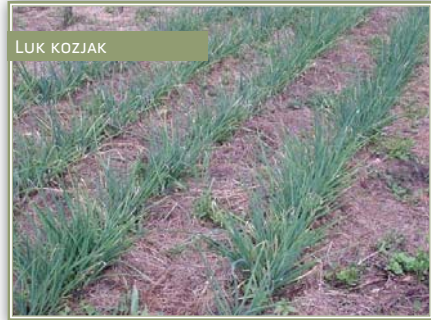
neracija opada). No, situacija i nije tako tragična kako izgleda na prvi pogled. Ipak, možemo i mi nešto poduzeti kako ne bi svako proljeće kupovali sjemenski krumpir jer je vrlo skup (ili bar da ne kupujemo svu potrebnu količinu sjemenskog krumpira). Opet je rješenje u odabiru. Pošto sadimo krumpir za vlastitu upotrebu, ne radi se o velikim količinama, pa ga vadimo ručno, pomoću štihauče u obliku vila. Kada otvorimo rovicu vidimo da li se radi o biljci sa bogatim ili slabim urodom i da li je možda neka bolest napala gomolj. Ako su gomolji zdravi i prinos dobar, iz te rovica odaberemo krumpire čija je veličina primjerena za sadnju i stavimo u posebnu kantu. Tako sakupljen krumpir spremićemo za sadnju iduće sezone. Ljudi najčešće rade grešku što prebiru sjemenski krumpir prema veličini iz kompletne hrpe. Na taj način je za sjeme uglavnom odabran krumpir iz slabih rovica jer je u njima većinom krumpir te "sjemenske" veličine. Na taj način je obavljena u stvari negativna selekcija (za reprodukciju su odabrane lošije biljke). Odabir sjemenskog krumpira iz dobrih rovica i nije tako lak jer je u dobrim rovicama uglavnom sav krumpir krupan pa je teško nakupiti onog sjemenske veličine.

Grašak ne može samostalno održavati svoju stabljiku uspravno pa ga moramo nekako poduprijeti. Na slici se vidi špaga koja je razapeta između kolaca koji su nabijeni u red. Kako grašak raste, tako mu treba dodavati nove špage na većoj visini. Na slici se također vidi da je uz grašak nikla i trava, no predlažemo da se ovdje ne igrate čistunca jer ćete nanijeti više štete nego koristite. Grašak ima jako kratko vrijeme vegetacije, a sije se vrlo rano, tako da mu korov može nanijeti vrlo malo štete.

Stabljika graška je jako osjetljiva i to je najosjetljivija upravo na mjestu gdje izlazi iz zemlje, tako da bilo kakva grublja aktivnost u tom području dje-

luje pogubno za biljku. Iz tih razloga, u principu, treba računati na to da se pobere u jednoj berbi. Treba procijeniti trenutak kada je većina mahuna popunjena, a da nije došlo do prevelikog dozrijevanja donjih mahuna (koje su se prve formirale). Ako nam se grašak koji smo sijali sviđa, možemo dio biljaka ostaviti da dođu do potpune zrelosti i pobrati ga za sjeme. Treba jedino paziti da ne dođemo prekasno u berbu jer kada sazrije, grašak sam otvara mahune i odmah se "sam posije".

Glavninu crvenog luka sadimo u rano proljeće. Negdje u isto vrijeme je i sisanje graška i to su nam prve aktivnosti u vrtu u proljeće. Bijeli luk sadimo u jesen, nakon što smo vrt pokrili sa sjenom. U jesen posadimo i malu količinu crvenog luka koji će doći ranije i kojeg ćemo potrošiti kao mladi luk.

Što se tiče crvenog luka, sadimo jedino kozjak. To se pokazalo kao najbolja varijanta jer nemamo brige sa lučicama. Jednostavno svaku lučicu koju odvojite od busena možete posaditi za novi luk iz kojeg se ponovo formira busen. Jedini prigovor koji bi se mogao dati ovoj sorti luka je da je sitan, no to bi bilo stvarno opravdano ako ga treba načistiti za svatove. Osim toga kozjak je priznata ljekovita biljka i izvanredno je ukusan.

Jedna od ranijih aktivnosti u proljeće je sijanje sjemena u platenik za uzgoj presadnica. Na dijelu gdje će biti posijano sjeme ukloni se sijeno, nakopa i usitni zemlja. Ovdje opet važi pravilo da se zemlja ne rahli preduboko, da bi sjeme odozdo dobivalo vlagu. Tehnika je ista kao i kod sjetve direktno na otvoreno, samo što ovdje ne sijemo u redove, već u kvadratne površine koje slijede jedna za drugom u nizu. Preko posijane površine stavimo potpore i prekrijemo najlonom čije krajeve pritisnemo ciglama. Dobro je napraviti shemu, odnosno redosljed kako smo sijali pojedine vrste i sorte jer se to brzo zaboravi, a često zna poslije trebati. Ovdje ne bi previše ulazili u detalje jer se ovaj dio naših aktivnosti ne razlikuje od klasičnog postupka.

Kada krenemo u rasađivanje presadnica tu se naša priča bitno razlikuje od uobičajene. Za svaku presadnicu razgrnemo sijeno taman toliko da možemo nakopati rupu u koju ćemo posaditi biljku. Kada biljku postavimo u rupu, zagrnmemo je sa zemljom (vratimo zemlju koju smo izvadili) i stisnemo je oko biljke. Sijeno koje smo odgrnuli da bi iskopali rupu sada vratimo nazad, tako da izgleda kao da nismo ništa radili, osim što sada iz sijena strši presadnica. Kada je to obavljeno, biljke dobro zalijemo. Ako je vrijeme vruće, zalijevanje ponovimo drugi dan. Kod sadnje ovako malih biljaka česta je greška da se posade na premali razmak, zato kada sadite bolje da napravite veći razmak nego što vam se čini da bi trebao biti. Kada se radi o sadnji paradajza treba najprije zabiti kolce koji će služiti kao potpora za koje ćemo vezati biljke. Kod raspoređivanja kolaca imati ćemo dobar osjećaj za razmak biljaka.

PARADAJZ KOJI SE USPJEŠNO PRIMIO I NASTAVIO S VEGETACIJOM - USKORO ĆE PRVO PRIZEVJANJE ZA KOLAC

Ako sadimo više sorti i imamo namjeru uzimati sjeme za iduću godinu moramo i ovdje paziti da

napravimo što je moguće veći razmak između pojedinih sorti. Mi smo počeli sa dvije sorte paradajza i dvije sorte paprike. Vrlo brzo smo izabrali bolju sortu paradajza i ostali na njoj do danas. Radi se o sorti sa plodovima u obliku srca i sa obzirom na naše zahtjeve smatramo je superiornom. Što se tiče paprike, tu se dogodilo nešto sasvim drugo. Počeli smo sa sadnjom jedne sorte "babure" i jedne "paradajzerice" i uvijek smo između njih sadili paradajz. Tijekom godina između njih se razlika sve više smanjivala tako da smo sada odustali od borbe i prihvatili da ih nadalje sadimo kao jednu sortu.

Pomiješali smo sjeme uzeto od jedne sorte sa onim od druge. Dalje nam ostaje samo odabir sjemena od najsnažnijih biljaka sa najviše najkрупnijih plodova, bez obzira da li po obliku više vuku prema baburi ili paradajzerici i da li su više zelene ili žute.

DOZRJEVANJE PARADAJZA

Po donjim listovima se vidi da ga je napala bolest, no isto tako je očito da će velika količina plodova dozoriti i bez prskanja. Još teža je situacija sa krastavcima. Ako ih ne prskamo, relativno brzo će doći do oboljenja biljaka i zato ih treba posijati u većoj količini kako bi i u kratkom vremenu dobili dovoljno plodova za zimmnicu. Ako želimo dulje vremena imati svježih plodova, moramo ih sijati u više navrata.

Čim počnu dolaziti plodovi treba ostaviti par komada za sjeme. Naravno da ćemo odabrati reprezentativne primjerke, ali ne treba pretjerivati sa brojem ostavljenih plodova jer kada na biljci jedan krstavac dozori, ona prestaje dalje cvasti i donositi nove plodove. Slično se ponašaju i tikvice. Ako koristimo zelene plodove, berbe moramo redovito obavljati iako nam plodovi trenutno ne trebaju.

Kod uzimanja sjemena iz paprike treba obratiti pozornost na to da plod iz kojeg uzimamo sjeme nije ljut. Paprika ima tendenciju prema ljutosti i ako ne obraćamo pažnju na to, kroz par generacija ćemo dobiti ljutu papriku. Opet moramo paziti na odabir.

Od početka berbe paprike, treba paziti da ostavimo reprezentativne primjerke da dozore, kako bi se mogli iskoristiti za uzimanje sjemena.

→ VIPOGRAD

Ideja o prekrivanju zemlje travom, odnosno sijenom, u svrhu stvaranja humusa i usporavanju rasta trave je započela u vinogradu. U vrtu se govori o prekrivanju zemlje sijenom, dok se u vinogradu govori o zatravnom vinogradu, no efekti su u stvari isti. Vinograd u više navrata u toku sezone kosimo običnom ručnom kosom i pokošenu travu (otkos) odmah stavljamo pod lozu. Nije potrebna nikakva dodatna aktivnost da bi se trava smjestila na svoje mjesto. Ovdje se može govoriti doslovno o "vinogradu bez motike". Suština je u stvari ista kao i kod vrta, jer koristimo travu i njeno pretvaranje u humus "na licu mjesta", za pomaganje u prehrani odabranih biljaka – u ovom slučaju vinove loze.

Također, ta pokošena trava položena ispod loze usporava rast trave oko trsa. Ni ovdje ta zaštita nije apsolutna i trava pomalo probije sloj sijena, no ovdje nam nije potrebna motika, jer kod svake košnje posijećemo i travu koja se probila

OVAKO TO IZGLEDA U PROLIJEĆE. VIPOGRAD JE DO SADA JEDNOM POKOŠEN.

kroz sijeno. Ima još jedna velika razlika. U vrtu imamo uglavnom male biljke sa plitkim korijenom i zbog toga osjetljivim na svoju blisku okolinu. U vinogradu se radi o višegodišnjim biljkama sa snažnom vegetacijom i dubokim korijenom. Lozi ne smeta baš svaka travka, tako da se ne treba opterećivati sa sitnicama. Ovdje je najlakše vidjeti efekte koji se postižu prekrivanjem zemlje sa sijenom, odnosno travom. Kada već nakon jedne godine ovakvog tretmana vinograda odgrnete

sijeno i pogledate zemlju ispod njega nećete moći vjerovati da je nešto takvo moguće. Danas čovjek ne raspolaže tehnikom kojom bi mogao postići takvu prahljenost zemlje prožete crnim mrvicama humusa. Kada vidite tu sliku bit će vam jasno da vaša zemlja vrvi od života i da tu ne treba nikakva intervencija. Naravno nemojte intervenirati sa nekim "lijekom" na kojem je upozorenje da je opasan po život. Zanimljivo je kako čovjek iz prirode grabi sve do čega stigne, i što mu treba, i ono bez čega bi i

SVJEŽE POKOŠENI VIPOGRAD U NEŠTO KASNIJOJ FAZI

mogao. Pritom očekuje da to sve što je uzeo na njega mora djelovati pozitivno. Mora mu davati energiju, očekuje da na njega djeluje ljekovito (iscjeljujuće), da mu čini ugodu. Kako vraća prirodu? Probajte na trenutak zastati i razmisliti o tom što čovjek unosi u prirodu.

Život probuja u zemlji već u toku jedne sezone i to vrijedi ako do te sezone niste toliko zatrovali zemlju da će joj trebati par godina da se očisti (ispere). U našem slučaju vrta o kojem smo pisali, gdje smo klasičnu oranicu pretvarali u oazu života za proces čišćenja i oživljavanja, trebale su 3 godine (tek su četvrte godine naše biljke normalno izrasle i dale normalne plodove). Nakon 6 godina smo malo korigirali oblik vrta tako da smo ga proširili na jednom dijelu gdje je bila livada. Nakon jedne sezone se više nije moglo razlikovati gdje je bio vrt, a gdje livada.

Kada smo kupili vinograd bio je to klasični bilogorski vinograd na kolcima sa razmakom redova 1 metar i naravno, što se tiče sorti, bio je to bijeli i crni "direkt". Ovaj naziv ćemo i dalje koristiti jer je uobičajen u ovom sjevernom dijelu Hrvatske i svi znaju o čemu se radi, a onima u južnom dijelu ne bi pomogli ni neki službeni nazivi. Ovdje se ne radi o plemenitoj sorti vinove loze cijepjenoj na neku podlogu, već o lozi koja živi direktno na svom korijenu. Osim ovog našeg klasičnog direkta – bijelog i crnog, postoje još neke sorte kojima nije potrebna druga podloga, a oni se najčešće nazivaju "francuzima". U našem vinogradu trenutno ima 6 sorti vinove loze i sve su na vlastitom korijenu. Imaju još jednu važniju osobinu – niti jednu od njih nije potrebno prskati (održavati na životu višekratnom zaštitom i liječenjem raznim kemijskim preparatima u toku sezone).

LOZA U ŠKOLI

LOZA KOJA JE PROŠLE GODINE STAVLJENA U ŠKOLU. OVDJE SE RADI O BIJELOM DIREKTU.

Prva naša aktivnost bila je vađenje svakog drugog reda loze, da bi se moglo prijeći iz tehnologije ručnog okopavanja u tehnologiju zatravnjenih vinograda. Naš prvi plan je bio da za sada ostavimo direkt, a poslije ćemo cijepiti na zeleno, sorte za koje se odlučimo, na ove naše trsove, polagati položnice i tako zakorijenjene šibe saditi kao nove trsove. Bila bi to cijepljena loza na direktnu kao podlozi. U to vrijeme smo mi naš direkt prskali dva puta u toku sezone sa sredstvima na bazi bakra, "jer je to tako trebalo", i jer "svi tako rade", da ne strada list i da se manje trusi kod berbe. Za one koji ne poznaju bijeli direkt moramo reći da je jedna od njegovih slabih strana da kad dozori, ja-

JEDAN OD FRANCUZA, PREPOZNLJIV JE PO LISTU.

gode počinju same otpadati, pa je to dosta veliki problem kod berbe. Isto tako moramo reći da se situacija nije ništa pogoršala od kako smo potpuno prestali sa prskanjem. Da puno ne duljimo, od onog već opisanog događaja sa uzgojem povrća i odluke da se odričemo bilo kakvog prskanja, moralo je doći i do odustajanja od plemenitih sorti grožđa. Pošto smo htjeli posaditi i poneku sortu grožđa za jelo, slijedilo je istraživanje koje bi se to sorte mogle uzgajati, a da ih ne treba zaštićivati kemijskim sredstvima.

Uglavnom je poznato da su "francuzi" otporne sorte i da mogu rasti na vlastitom korijenu, ali da ih ne treba prskati, to u stvari niko nije znao. Svi bar nekoliko puta godišnje prošću sa prskalicom kroz vinograd. Da li će neka sorta zadovoljiti kriterij da uspijeva samostalno, bez pripomoći kemije, bilo je dosta jednostavno ispitati. Trebalo je uzeti par šiba u proljeće i staviti ih u "školu" na ožiljavanje; što znači koso ih zakopati tako da 1 ili 2 pupa vire van iz zemlje, a bar 3 budu zakopani u zemlju. Jedino što treba paziti je, da se u sušnom razdoblju povremeno zaliju i da ih ne obraste trava. Ako je sve u redu bar 50% šiba će potjerati i održati se. Najbolje ih

je ostaviti još jednu godinu da ojačaju i onda posaditi u vinograd.

Od kada se bavimo vinogradom imali smo dva pokušaja mehaniziranja košnje. Bilo je to više zato da se smanji vrijeme potrebno za obavljanje tog posla nego da se izbjegne naporan rad, jer ručna košnja vinograda stvarno nije nikakav naporan posao. Prvo smo probali rotacionom kosilicom koju smo kao priključak stavili na naš motokultivator (sigurno vam je poznato u koje je to vrijeme bilo).

JEDNA SORTA FRANCUZA KOJA DOĐE MJESEC DANA RANJE OD UOBIČAJENIH I USPIJE DUGO ODRŽATI GROZDOVE, SVE DO UOBIČAJENE BERBE

Pošto se radi o motokultivatoru imali smo pogon i naprijed i natrag tako da se nismo trebali ni okretati.

Uz jedan red dolje, uz drugi red nazad i začas je sve gotovo. Doduše većina prostora između redova je stvarno bila pokošena i to kao igralište, no nismo se smjeli previše približavati trsovima jer sve što je ova kosilica zahvatila, presjekla je. Ostalo nam je za košnju ručnom kosom traka oko trsova. Da je to bio jedini problem još bi se to nekako održalo, bar neko vrijeme, no odjednom se ispostavilo da nema trave koju bi stavili u red

ispod trsova. Sve ono što je rotaciona kosilica pokosila, ona je i uništila.

Nema trave – nema humusa – nema dodatne hrane za lozu. Pokušali smo grabljama pokupiti što se pokupiti dađe i navući u red loze, no to u stvari nije bilo ništa. Sa rotacionom kosilicom morate češće kositi jer je njoj visoka trava problem, a kada tu malu travu pokosite nemate od nje baš ništa. Kada ovako sagledate problematiku i dalje imate želju mehanizirati košnju, nameće se rješenje u tome da imate krivi tip kosilice i da bi sa strižnom kosilicom sve riješili, jer ne uništava travu. U to vrijeme smo se bavili proizvodnjom povrća i izgledalo nam je prihvatljivo da se bacimo u investiciju i kupimo strižnu kosilicu kako bi ubuduće imali uštedu vremena potrebnog za košnju, a vinograd bi mogao normalno funkcionirati jer bi opet imali trave za pokrivanje zemlje oko trsova i proizvodnju humusa.

Učinili smo to, kupili smo kosilicu. Ova je bila mnogo opasnija za trsove jer se u travi baš i ne vidi točno gdje su krajnji noževi. Ako se odmaknete od loze na sigurnu udaljenost onda vam još dosta ostane za dovršenje ručnom kosom, i to morate ići posebno sa svake strane reda. Kada ste počistili sve sa ručnom kosom onda treba uzeti grablje i svu travu navući u redove. Ušteda u vremenu – zanemariva.

Negdje u to vrijeme je došlo do "pucanja filma" i odluke da ćemo se ovom našom poljoprivredom baviti samo za vlastite potrebe i rekreativno. Odbacili smo kemiju, odbacili smo i mehanizaciju koja u stvari nije donosila ništa, nego je samo sve komplicirala.

Danas je tehnologija ručne košnje praktički izgubljena i to ne samo zato što je čovjek danas previše komotan da bi se sa tim zamario, već i zbog toga jer si ljudi više ne znaju pripremiti kosu za košnju. Niti nekada dok se je mnogo ručno kosilo, dok nije bilo rotacionih kosilica, a pogotovo ne trimera, nisu svi ljudi znali niti pravilno učvrstiti kosu na kosište, niti poklepati kosu. Danas je prava rijetkost da to netko zna napraviti. Puno je jednostavnije kupiti motornu kosilicu i ne boriti se sa raznim, već napuštenim vještinama. To što bregovima sve zuji i ronda od raznih kosilica, prskalica i pila nikoga više ne zabrinjava. Pa ne živimo više u kamenom dobu! Danas se sve veća pažnja posvećuje buci u gradivima i nastoji se je smanjiti što je više moguće, no u prirodi možete raditi što god hoćete. Buka je samo jedan od

vidova zagađenja okoline i to dosta ozbiljan. To najbolje znaju oni zaposleni u industriji i oni koji bi za vikend negdje na nekom brijegu poslije ručka malo odrijemali. Za prave ljubitelje prirode i svrshodne rekreacije, slijedi par osnovnih savjeta kako savladati vještinu ručne košnje.

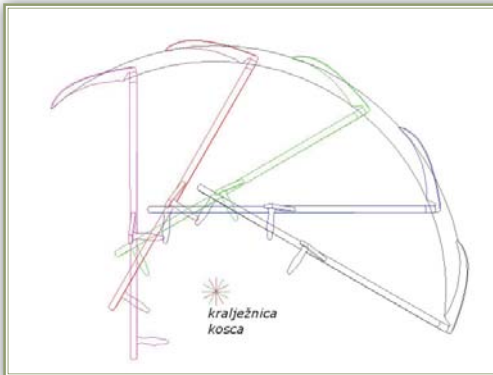
Kraća kosa na slici služi za košnju vinograda. Njena duljina ne bi trebala prelaziti 500 mm jer između redova baš nemamo previše mjesta. U našem vinogradu je razmak redova 2 m i sa jednom ovakvom malom kosom (ima ih i manjih i one su dobre) može se bez brige kositi. Treba napomenuti da uz kratku kosu za košnju vinograda treba i prikladno kosište, ali nikako ne prekratko, što je česta greška. Prekratko kosište će vas natjerati da se saginjete, a to si ne smijete dozvoliti jer u tom slučaju košnja postaje muka, a ne rekreacija. Kosište i kosa moraju biti tako usklađeni da **možete kositi u uspravnom položaju**. Kada kupujete kosište nemojte kupiti bilo koje, misleći da oni koji ih rade moraju znati kakva trebaju biti. Morate pažljivo izabrati, nemojte kupiti u prvoj trgovini jer nemate vremena. Ako se ispostavi da ste kupili loše, bolje ga je baciti i kupiti drugo, nego se patiti sa košnjom.

Kada stojite uspravno i u ispruženim rukama držite kosište za ručke kao da kosite, onaj dio kosišta gdje se učvršćuje kosa mora biti sasvim blizu zemlje. Većina kosišta taj uvjet ne zadovoljava. Kod kupnje kose teško je prepoznati da li će u potpunosti odgovarati uz kosište pa tu baš i nemamo što puno mudrovati, već se moramo pouzdati u to da ćemo je poslije, ako bude potrebno, korigirati. Na slijedećoj slici je strelicom pokazano mjesto koje ćemo u slučaju ako bude trebalo, korigirati položaj kose u odnosu na kosište, zagrijati na crveno i savinuti je u potrebnom smjeru. Ovu operaciju grijanja i savijanja moramo obaviti na kosi dok nije

montirana pa nećemo biti sigurni da li smo uspjeli pogoditi baš kako treba dok je ponovo ne montiramo. Ako nismo uspjeli od prvi puta možda će u sljedećem pokušaju biti bolje. Ovdje nema mjesta žurbi, **nikako nemojte prisilno hladiti užarenu kosu (npr. vodom) jer će zbog visokog postotka ugljika u čeliku doći do prevelikog otvrdnjavanja i enormne krhkosti – pucati će kao staklo.** Poslije grijanja i oblikovanja, kosu treba pustiti da se ohladi polako na zraku. Ovaj visoki postotak ugljika u čeliku od kojeg je napravljena kosa daje jedan vrlo dobar efekt otvrdnjavanja kod hladne deformacije – klepanja. Osim što se ovim postupkom oštrica stanjuje, ona se i otvrdnjava.

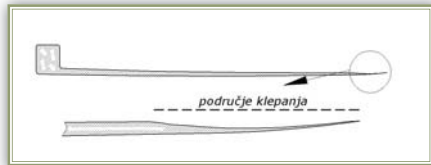
Na slijedećim slikama prikazano je kako bi košnja trebala funkcionirati i kakav međusobni položaj kose i kosišta treba postići.

Ovakvo kretanje kose treba postići sa uspravnim leđima i ispruženim rukama. Ruke se zajedno sa tijelom njišu bez ikakvih usiljenih (napornih) pokreta. Vidi se koliki otprilike zahvat u jednom zamahu kosa treba odrezati.

Slika prikazuje kako kosa treba ležati na zemlji. Dobro se vidi da vrh kose mora biti lagano uzdignut kako se ne bi zabijao u zemlju. Kosa mora kliziti po zemlji kao sanjke, u oba smjera (lijevo – radni, desno – povratni). Na slijedećoj slici (crtežu) se vidi kakav oblik oštrice mora dobiti klepanjem.

Ovdje je prikazan poprečni presjek kose i uvećani prikaz oštrice. Sama oštrica je lagano uzdignuta i to daje dobar efekt klizanja, bitno je da oštrica nema tendenciju struganja po zemlji, jer se rezanjem zemlje brzo zatupi i gubimo nepotrebno snagu. Ovaj oblik uzdignute oštrice se ne mora postizati nekim posebnim postupkom jer on nastaje usput, u samom procesu klepanja, čak se događa da ako nismo pažljivi kod klepanja ta deformacija oštrice prema gore ode previše. Sam postupak klepanja sastoji se u tome da laganim udarcima specijalnog čekića (klepca) po oštrici kose koja je polegnuta na isto tako specijalan nakovanj (babicu) stanjujemo oštricu.

Za one koji nisu do sada savladali ovu vještinu klepanja, a vjerujem da je to većina onih koji ovo čitaju, predlažemo da krenu sa klepanjem motika i štihača jer su one dovoljno debele i krute da ih nećete deformirati. Ako odmah krenete na kosu, postoji velika opasnost da će poslije prvog klepanja imati oblik sinusoide. Ovaj prijedlog klepanja motika i štihača nije samo vježba jer one i te kako trebaju biti poklepane (tvrde i oštre), o čemu je bilo govora i na početku ovog teksta. Kada uvježbate ruku da točno pogađate gdje treba udarati i dobijete osjećaj za jačinu udarca, više neće biti problema.

Nemojte pokušavati sve obaviti u jednom prolazu, puno je bolje da ukupno izvlačenje oštrice razdjelimo na više prolaza jer će na taj način biti manja deformacija kose. Nekakvo malo izvitopenje kose će se sigurno pojaviti i nemojte odmah stvarati paniku. Kako će se oštrica trošiti, tako će se i unutrašnja naprezanja zbog plastičnih deformacija materijala smanjivati, pa će se smanjivati i deformiranost. Košnjom i brušenjem kose ona će se pomalo izravnovati (naravno ako stvarno niste pretjerali). Nakon klepanja dolazi brušenje kose.

Ako pažljivo pogledate sliku sve će vam biti jasno, no za početnike bi trebalo skrenuti pažnju na neke detalje. Brus se drži na samom kraju tako da kod njegovog prevlačenja preko oštrice kose uvijek efektivno koristimo više od njegove polovine. Naizmjenično ga prevlačimo po oštrici s jedne i druge strane kose. Idealno bi bilo da dvije trećine duljine brusa budu kod svakog prijelaza preko kose u dodiru sa kosom (sudjeluje u brušenju). Ovakvim korištenjem brusa, on će do kraja svog "životnog" vijeka imati ispravan i upotrebljiv oblik. Ako kod brušenja koristimo samo vrh brusa on se brzo istroši a sredina brusa ostaje široka. Takav oblik brusa će više štetiti oštrici kose, nego je brusiti. Ovo je inače jedna od najčešćih grešaka kosaca. Slijedeća najčešća greška kod brušenja je upotreba prevelike sile pritiska brusom na kosu, no ako pravilno držimo brus samo za vrh onda je preveliku silu gotovo nemoguće postići i taj problem je riješen. Još jedan bitan element kod brušenja je da brus odlažete u prikladnu posudu sa vodom, zataknutu za pojas (vodir), koja će ga održavati vlažnim i čistim te spremnim za slijedeće brušenje kose.

Možda sada sve skupa izgleda komplicirano i optimizam pomalo splašnjava pa vam puno jednostavnije izgleda neka motorna kosilica od ove zahtjevne ručne kose i "sofisticirane" tehnologije vezane uz nju. Ne dajte se smesti. Ne bojte se da ćete se pred susjedima osramotiti jer niste vješti u baratanju kosom, vjerojatno nisu ni oni, samo to skrivaju. Ako uspijete pravilno nasaditi kosu, dobro je poklepiti i nabrusiti s njom može kositi svaka baba. Uglavnom ljudi ne znaju pravilno pripremiti kosu pa se onda na razne načine dovijaju kako bi sebe (svoj položaj tijela) prilagodili kosi i onda se pate.

Uvijek kosu prilagodite sebi, a nikako sebe kosi. Svaka kosa (sklop kose i kosišta) ima u sebi ugrađeno nešto individualno, ne postoje dvije jednake, svaki taj sklop neko je prilagodio sebi i u rukama nekog drugog (zbog njegove drugačije građe) davati će drugačije efekte. Najbolje da ni ne pokušavate od nekog susjeda posuditi kosu. Ako se ne uspije nikako izgovoriti i da vam je na upotrebu, znajte da mu nije drago. Ovu situaciju najbolje potvrđuje stara izreka da se nikada ne posuđuju tri "stvari": žena, bicikl i kosa. Ovo sa biciklom je danas uglavnom prevaziđeno, ali sa kosom nije.

→ VOČNJAK

Voćnjak je na trećem mjestu u ovom našem opisu doživljaja u prirodi i sa prirodom, izž jednostavnog razloga što je najmanje zahtjevan. Kada smo kretali sa sadnjom voćnjaka, o voćkama nismo znali gotovo ništa, pa i sada smatramo da smo tu najtanji, jer je područje zaista široko. Postavili smo si neke osnovne zahtjeve i ispostavilo se da smo uglavnom bili u pravu. Od prvog trenutka odlučili smo da ćemo saditi voćke oko kojih se neće trebati puno truditi i koje će uglavnom same sebi biti dovoljne. I danas se naš posao u voćnjaku svodi na

prolječno orezivanje i dvije košnje trave (sijeno i otava) i naravno, berbu koja traje pomalo kroz cijelu godinu, od najranijih trešanja pa do mušmula koje se beru nakon prvih jesenskih mrazeva. Ovo sa sijenom i otavom mislimo stvarno ozbiljno jer voćnjak kosimo upravo u vrijeme kada se kose livade. U to vrijeme je trava dovoljno velika i dovoljno zrela za košnju. Ljudi kažu da je trava ocvala i bacila sjeme. Danas se livade prema najnovijim agrotehničkim mjerama u stvari kose prerano jer je trava u to vrijeme hranjivija za stoku, no to znači da trave nisu stigle baciti sjeme i da morate kupovati sjeme i zasijavati livadu. Pošto mi ne hranimo stoku, već osušeno sijeno i otavu čuvamo do jeseni i njome prekrivamo vrt, nama su potrebne zrele biljke, a ne biljke pune vlage koje kada se osuše gotovo nestanu.

Košnja trave je i u voćnjaku, naravno, ručna i to sa onom duljom kosom. Ovdje se kod duljine kose misli na kosu bez kosišta i njezina je duljina uglavnom utisnuta na onom dijelu gdje se učvršćuje na kosište. Ni ovdje ne treba pretjerivati sa duljinom kose, ona od 600 mm sasvim zadovoljava.

Najdulje kose se koriste (koristile su se) na ravničarskim livadama koje su u proljeće uglavnom pod vodom pa su gotovo idealno poravnate, bez puno krtovinaca ili drugih prepreka. Ovaj naš voćnjak je na nagnutom terenu sa puno biljaka na koje treba

CIJEPLJENJE KRUŠKE - MOŽE IĆI I VIŠE SORTI NA JEDNU PODLOGU, A PODLOGA JE DOBIVENA IZ SJEMENKE KRUŠKE.

paziti, te prepun humaka koje su napravili krtovi i zato koristimo ovu relativno kratku kosu.

O košnji je sada bilo stvarno dosta, izgledati će kao da je to najvažnija stvar na svijetu. Kada je riječ o voćnjaku, ipak je najvažnije orezivanje voćaka u proljeće. Gotovo je isto tako i sa vinogradom, ali to nismo spominjali kada je on bio na redu jer to radimo standardno, a ne na neki revolucionarni način. Osim toga naš način uzgoja vinove loze je "na kolcu", na što će se danas netko teško odlučiti, no ako ima zainteresiranih neka pitaju ako ih zanimaju pojedinosti. Idemo redom, najprije sadnja voćaka.

Kod sadnje voćaka odlučili smo se za razmak od 7 m. Naravno da se ovaj razmak odnosi na velike voćke, dok se grmovi sade na manji razmak. Nismo odmah kupili i posadili sve voćke prema nekom planu, već ta sadnja traje još i danas. Kako nailazimo na neku zanimljivu sortu, tako je pokušavamo cijepiti na podlogu koju sami uzgojimo iz sjemena i posaditi na neko slobodno (ili upražnjeno) mjesto. Kada se posadi mlada voćka treba obavezno kraj nje nabiti kolac kako bi znali gdje je kada se digne trava da je ne posijećemo kosom. Mlade voćke treba okopavati dok ne stasaju i dok im trava više neće smetati. Pokušali smo stavljati sijeno oko voćaka kao i u vinogradu radi stvaranja humusa i sprečavanja bujanja trave, no to je bila katastrofa. Za čas su se tu naselile voluharice i

vočke su se počele prekratati. Zanimljivo, kako se to ne događa u vinogradu. Izgleda da im korijen vinove loze baš previše ne prija.

Kod sadnje voćaka vrlo malo smo kupili gotovih sadnica jer jednostavno nije bilo za kupiti sorti koje su nama odgovarale (onih oko kojih ne treba stalno trčati sa prskalicom). Da bi dobili onu sortu koju smo htjeli, bili smo prisiljeni sijati sjeme i onda na iznikle biljke cijepiti ili okulirati željenu sortu.

Nije to tako komplicirano kako vam se možda čini. Puno veći problem je pitanje da li vam se žuri da što prije dođete do plodova. Ako je kriterij brzina uroda, onda je najbolje kupiti gotove sadnice pa makar i nisu baš one koje ste htjeli, a što se tiče prskanja, sa voćkama nije tako veliki problem kao sa vinovom lozom. Većina njih bez brige podnosi samostalnost i nebrigu. Nećete dobiti plodove bez ijedne točkice kao što su one u supermarketima, ali ćete zanati što jedete. Moramo ovdje ispričati jednu anegdotu sa ranim trešnjama koja nam se dogodila na početku našeg bavljenja voćkama (radi se o standardnoj sorti, sadnica je kupljena u rasadniku). Dolazio je prvi urod na najranijoj trešnji koju imamo. Možete si zamisliti, prvi urod na najranijoj vočki. No, kako smo mi prigledavali što se događa sa našim trešnjama zamijetili smo da su se u velikom broju pojavile lisne uši. Kako smo se bojali za našu mladu vočku odlučili smo da je moramo spašavati prskanjem protiv lisnih uši. Odlučeno – učinjeno. Za par dana su trešnje dozrele, ali ih se nismo usudili jesti zbog prskanja. Sa tužom smo zaključili da je to, eto, tako ispalo ove godine i da je najvažnije da smo mi spasili našu trešnju, jer tko zna možda bi se i osušila da smo je pustili u nemilost lisnim ušima. Za čas će doći novo proljeće pa ćemo onda jesti naše rane trešnje. Stvarno je došlo novo proljeće, dolazile su i trešnje, ali dolazile su i lisne uši. Pa nećemo valjda sada dozvoliti da nam vočka strada zbog tih par plodova. Opet smo prskali, ali ovaj puta smo odmah znali da ni ove godine nema ništa od prvih plodova. Došlo je

USPJEŠNO CIJEPLJENJE „NA RASKOL“

i treće proljeće, no ovaj puta je došlo do onog "pucanja filma" koje smo već spominjali tamo negdje na početku ove naše priče. Naša rana trešnja služila je tome da svako proljeće na njoj obavimo uništavanje velike količine lisnih uši i za ništa više. Za to nam stvarno nije trebala. Ako joj je to jedina funkcija, onda i bolje da se osuši, bar nećemo više uzgajati lisne uši! Ostavili smo je. Što bude - bude. I što je bilo?

Ništa. Te godine je bila puna lisnih uši tako da je bilo dosta neugodno brati trešnje, ali smo ipak došli do njih. Slijedeće godine je uši bilo zanemarlivo, ali je sve vrvilo od bubamara. Danas više ne razmišljamo o lisnim ušima. Ako se gdje i pojave, to je u malom broju, pa ih jednostavno ignoriramo.

Vratimo se mi malo na uzgoj mladih voćaka, cijepljenje i okuliranje, sa par slika. Što se tiče cijepljenja voćaka, nama se najbolje pokazalo cijepljenje metodom "raskola" za šibe jednake debljine i "pod koru" ako se radi o šibama različite debljine.

Cijepljenje kruške - može ići i više sorti na jednu podlogu, a podloga je dobivena iz sjemenke kruške.

Prva briga nakon sadnje mlade vočke je njeno orezivanje odnosno formiranje krošnje. Od prvog trenutka morate imati viziju kako će kroš-

nja izgledati kada voćka dođe u svoju punu veličinu i stalno morate ići u tom smjeru. Voćke se međusobno jako razlikuju u tom gdje donose cvjetove i plodove (na kojim granama i na kojim pupovima) pa o tome nema smisla puno pričati. To ćete vrlo brzo vidjeti na svojim voćkama, pa zato u proljeće u vrijeme cvatnje i listanja morate često u šetnju kroz voćnjak, i promatrati što se događa. Ovdje možemo govoriti samo o oblikovanju krošnje, od sadnje voćke pa na dalje. Voćka mora imati prozračnu i čvrstu krošnju i na to morate računati od samog početka. Ne smijete si dozvoliti da, kada dođe do uroda, morate pod grane stavljati podupore kako ne bi popucale.

Mlade voćke uglavnom imaju dosta snažnu vegetaciju pa moramo one duge šibe obavezno skraćivati u svega par pupova. Sve voćke najjače tjeraju na krajnjim pupovima na šibi, zbog jednog vrlo jednostavnog razloga, što u prirodnoj borbi za opstanak pobjeđuju oni koji uspiju nadrastiti suparnike.

Na ovaj način ona u potpunosti iskorištava one svoje dijelove koji su izrasli prošle godine i na njihovom kraju iz zadnja 2 ili 3 pupa potjera šibe koje će opet maksimalno narasti u duljinu. Ovo ne smijemo dozvoliti, pa te šibe moramo skraćivati. Isto tako moramo potpuno uklanjati neke šibe, jer ako ih sve ostavimo dobit ćemo pre gustu krošnju, u kojoj će se grane sušiti same od sebe, zbog nedostatka svjetla. Dok je stablo voćke još slabo, da se ne možemo popeti na njega, orezivanje moramo raditi sa zemlje i zato si ne smijemo dozvoliti da nam grane "pobjegnu", da ih više ne možemo skratiti. U toj fazi su krajnje duljine grana one do kojih još možemo doseći škarama sa zemlje. Ovakvim rezanjem ćete relativno brzo dobiti čvrsto stablo na koje ćete se moći popeti i dalje ga orezivati krećući se po krošnji. Opet važi pravilo da su krajnje točke rezanja, one koje možete dohvatiti škarama. Na ovaj način dobivate čvrstu krošnju koja se polako iz godine u godinu proširuje, jer

OKULIRANA ŠLJIVA. ODLIČNO SE VIDI ZARASTANJE OKO UMETNUTOG PUPA.

svake slijedeće godine čvršće grane omogućuju veće udaljšavanje prema rubu krošnje. Ovaj način orezivanja voćaka gotovo da garantira da unutrašnjost krošnje neće biti pre gusta jer je stalno morate čistiti, da bi se po njoj mogli kretati. Da bi sve ovako moglo funkcionirati moramo, dok je još voćka jako mlada, ostaviti donje grane dovoljno nisko da se preko njih možemo kasnije popeti na voćku i ući u krošnju, no te donje grane ne smiju ići previše u širinu jer će nam biti teško kositi ispod voćke. Postoji još jedna velika prednost ovakvog orezivanja voćaka kod same berbe. Nema tog ploda do kojeg nećete moći doseći. Kada sa strane pogledate ovako održavanu trešnju onda ćete zamijetiti da na njoj ima puno manje plodova nego na susjedovoj, koji svoju uopće ne orezuje. Pokušajte doseći one na vanjskom rubu krošnje koja nije skraćivana. Kod ovakvog voćarstva za vlastite potrebe vrlo brzo dolazite do količine plodova koju niste u stanju potrošiti. U ovom našem slučaju gdje travu pokošenu u voćnjaku sušimo i kasnije koristimo za pokrivanje vrta, ne smijemo dozvoliti da se voćke previše razrastu i rašire te svojom sjenom onemogućuće rast trave. Zbog toga je bitno i da razmak između voćaka bude, u stvari, veći nego što to samim voćkama treba. Na ovaj način ne trebamo imati posebnu livadu za travu, a voćnjak bi ionako morali kositi. Ne bojte se rezati tanke grane na voćkama, ako ste odrezali koju previše, narasti će ih nekoliko novih. Ako ne odrežete granu dok je još tanka morat ćete dok bude deblja, a onda puno teže zarasta. Rana od odrezane debele grane u potpunosti ne zaraste

nikada. Puno ćete veću štetu vočki nanijeti ako je ne orezujete i ne čistite, nego ako to učinite sa nekoliko početničkih grešaka.

Što sa granjem koje je ostalo nakon orezivanja voćnjaka i lozom iz vinograda? Ako je ikako moguće nemojte to spaljivati. Proizvest ćete gomilu CO₂ kojeg ionako već ima previše u zraku. Ako imate neki šumarak u blizini odvezite granje i lozu tamo i prikladno smjestite da nikome ne smeta, tamo će imati dovoljno vremena da se raspada i pretvara u humus kojeg će šuma već iskoristiti.

Ovdje je spomenuta i loza koja je ostala od rezidbe vinograda. Radi se proljetnoj rezidbi i zrelim šibama koje vrlo teško trunu, kao i zrele grane voćaka. Kod vinograda imamo i ljetnu rezidbu odnosno vršikanje, gdje se odsijecaju vrhovi zelenih šiba u vegetaciji. Tu zelenu masu kao i odrezane zaperke bacamo pod lozu gdje se nalazi i pokošena trava. Ovo se raspada vrlo brzo, u tijeku jedne sezone.

→ POZDRAV

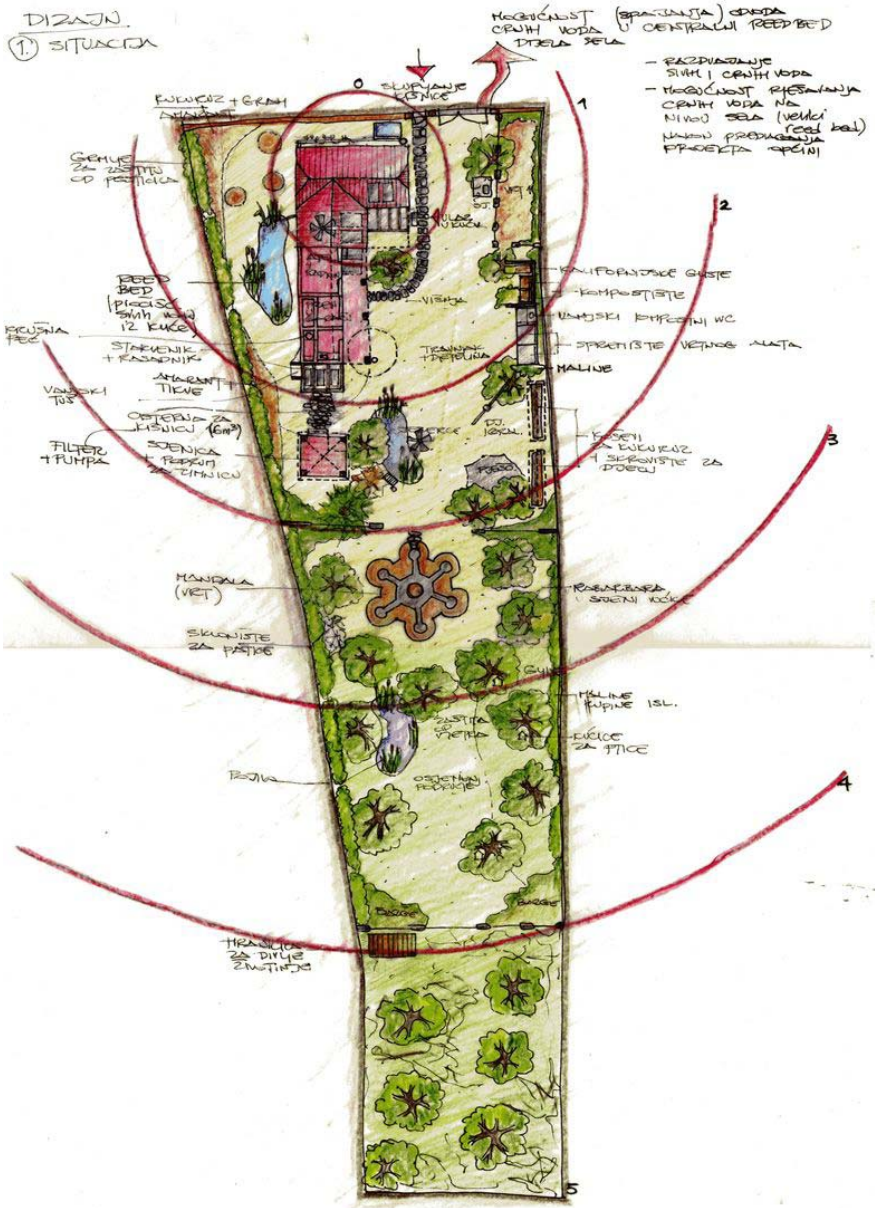
Eto, to bi trenutno bilo to. Proljeće nam je palo na pamet da bi mogli ispričati svoju priču, možda nekog zanima pa smo napravili i par fotografija. U ovim zimskim danima, kada nema nekog posla u prirodi, stavili smo to "na papir", onako više u dah, bez klesanja i brušenja. Nastojali smo napisati one detalje gdje se naš pristup i način rada razlikuje od uobičajenog. Sigurni smo da postoji još netko tko funkcionira na sličnim frekvencijama, no moramo priznati da takve nismo imali prilike upoznati u našoj bližoj okolini. Možda na ovaj način hoćemo, u nešto široj. Pomalo si ličimo na onog neshvaćenog borca protiv vjetrenjača, no mi se nemamo namjeru boriti protiv nikoga i ničega. Uopće se nemamo namjeru boriti. Mi idemo u svom smjeru dalje, vi kako hoćete.

Renata & Zdravko Dajčbar

Bjelovar, siječanj 2007.

DIZAJN
 ① SITUACIJA

[Renata & Zdravko Dajčbar]

ALTERNATIVNO POLJODJELSTVO

